

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

REV.—NO. 825.

CHICAGO, ILL., 5. JULIJA (July 5th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

Krščanske religije in socialni problemi.

Dokler je krščanstvo moglo brez škode za svoje institucije, je propagiralo absolutno pokornost in pokornost gospodarjem. Prvotno je bilo krščanstvo upočno gibanje potlačenih in izkoriščenih proti gospodarjem. Pozneje, ko je prišlo do moči in posvetne oblasti, je postalo samo zatiralno in izkoriščalo ljudske mase. Ko je izgubilo stari posvetni vpliv in moč, je postalo dekla vladajočih slojev.

Ali na pragu je nova doba. Medtem, ko je struktura katoliške cerkve in več ali manj tudi drugih krščanskih cerkva še danes udana kapitalizmu, kateremu služi, je najti med nižjo duhovščino že precej močno gibanje proti gospodujočemu razredu. Ta duhovščina čuti, da v procesu družabni preobrat in vrši zaenkrat preobrat v cerkvi.

Videli smo v Rusiji. Pravoslavna cerkev je bila carizem in carizem je bil pravoslavna cerkev. Car je bil njen poglavar, višja in nižja duhovščina njegovi služabniki. Carja je poveščevala, bil je prvi za Bogom. Danes je večina duhovščine, ki je včeraj služila carju, pripravljena služiti sovjetski vladi — to je, pokornost se njenim ukazom, v kolikor ne ovirajo preloženih cerkvenih funkcij. Ljudstvo v Rusiji je upočno in zahteva cerkve. Ker jo že mora zvesti, naj bo cerkev vsaj taka, da ne bo nevarna obstoječemu urežimu. In v tem je vsa stvar: "da ne bo nevarna obstoječemu režimu." Cerkev v kapitalističnih deželah je kapitalistična cerkev, kadar pade kapitalističen režim, bo pa storila enak skok kakor ga je v Rusiji. Cerkve se zmirom prilagajajo razmeram. Dokler so ljudje verjeli v obsedenja od hudiča, ga je izganjali. Dokler so se hoteli postiti tri dni na teden, je bil trikrat na teden zapovedan post. Ko se je ljudem pričelo zdeti to že neumno, je prišlo popuščati in še vedno popušča, tako da postov sploh kmalu ne bo, razun takrat, kadar se boš imel kaj jesti.

Dolgo časa je tolažila vernike z izreki iz svetega pisma, v katerih se obsoja bogataše. Takih obšod je v bibliji veliko. "Ložje bo iti kameli skozi šivankino uho, kakor bogatino v nebo." In še več takih reči. Ko so bogatini zaopostali, so duhovniki dodali: Ampak, v svetem pismu je tudi zapisano, da dajmo cesarju

kar je njegovega (kaj naj bo pravzaprav njegovo?) in da bodimo pokorni gospodarjem. Potemtakem bi ne smeli delavci nikdar stavkati, ako bi se ravnali po svetem pismu. Ako zastavkaš, si odrekel pokornost gospodarjem in ako se braniš pred policijo in puškarji, si se pregrešil tudi zoper posvetno gosposko, torej si dvakrat grešnik.

Biblija je knjiga, ki je tistim, ki kaj imajo prav po godu. Elbert Gary, načelnik jeklarskega trusta, jo priporoča delavcem, naj jo čitajo. Po njegovem mnenju je na svetu toliko nezadovoljnosti in toliko "boljševiške" gonje proti premožnim zato, ker ljudstvo izgublja krščanski duh. Tudi predsednik Harding je tega mnenja, in pred ljudmi v Colorado Springs se je osmešil s svojo pridigo o krščanstvu. Vse bo dobro na svetu, samo bolj verni bodite. — To je njihov nasvet. Prav to pa dokazuje, kako brezupna je situacija za Hardinga, kadar bi ljudem rad povedal, kaj je vse zanje storil, pa vidi, da je med njimi ista nezadovoljnost kakor je bila, draginja taka ko prej, delavci in farmarji ravno tako izkoriščani kakor predno je on prišel v Belo hišo. Kaj storiti? Da, ljudje so nezadovoljni, ker izgubljajo Kristove nauke iz spomina, razredni boj imamo, ker je med ljudstvom premalo krščanskega duha. Ubogi Harding!

Poleg krščanskih Hardingov iz Garyjev imamo krščanske duhovnike, ki vedo, da imamo razredni boj radi vse drugačnih vzrokov. Zavedajo se, da je med delavstvom in gospodarji boj radi križajočih se interesov, pa bi radi kako vsoglasili nesoglasje. In v tem delajo napako. Kar je nesoglasje samo na sebi, ne more nikdar postati soglasje in med posedujočim razredom in delavstvom ne more priti nikdar do tistega prijateljstva in enakosti interesov o kateri nam nekateri duhovniki pripovedujejo. Če verujejo v to kar propagirajo, je seveda druga stvar.

V Milwaukee, Wis., so imeli zadnji teden konferenco katoliški veljaki in sociologi, na katero so povabili tudi unijske voditelje in kapitaliste. Navzoči so bili profesorji katoliških univerz in drugih katoliških učnih zavodov, uredniki katoliških listov (toda ne Edinosti in

Am. Slovenca), visoke glave katoliških organizacij, nekaj kapitalistov (katoliki seveda) in nekaj unijskih odbornikov, med njimi Matthew Woll, podpredsednik Ameriške delavske federacije in J. Fitzpatrick, predsednik čikaške delavske federacije, kakor so poročali listi. Čudno, da se je podal na tako konferenco Fitzpatrick, o katerem pravijo komunisti, da je z eno nogo v njihovih vrstah! Mogoče je bolj katolik in demokrat, kakor pa komunist.

Katoliški učenjaki so dobili na konferenco "delo" in "kapital", ki sta povedala vsaki svoje. Govorili so o unijah, o pravici do stavke in organiziranja, o kolektivnih pogajanjih in take reči. Gospodarji pa so zagovarjali "svoje pravice".

Dr. Ryan, profesor na Ameriški katoliški univerzi, je na konferenci pojasnjeval, da je pozicija katoliške cerkve v Ameriki v sporih med delom in kapitalom nekako v sredi med socializmom in individualizmom. Država naj protektira ljudske pravice, to je naravna bogastva pred izkoriščanjem v prid posameznikov, ampak tudi pravice posameznikov je treba protektirati. Pa je sit volk in tudi ovca je ostala cela — na konferenci namreč.

Dr. Ryan je dejal, da je katoliška cerkev nasprotna socializmu, ker bi bil socializem zelo slaba stvar za družbo; in nasprotna je individualizmu, ker politične teorije individualizma tudi ne protektirajo pravic posameznikov v dovoljni meri, niti ne pospešujejo socialnega stanja slabjšega sloja družbe. Pod imenom slabjši sloj ima dr. Ryan v mislih delavsko ljudstvo.

Med duhovščino protestantskih cerkva se najdejo danes že duhovniki, ki propagirajo odpravo kapitalističnega reda, dasi je to za njih zelo nevarno, ali bolje, za njihove službe in še bolj, ker imajo kapitalisti v cerkvenih zadevah veliko besedo. Odklonijo podporo, pa je cerkev in njene institucije, kot šole, zavodi itd., v škripcih.

Nič ni slabega v tem, da konferirajo. Dobro je, da študirajo socialne probleme, dobro, da jih skušajo rešiti. S tem priznavajo, da imamo socialne probleme, da imamo razredni boj, da je nekdo gospodar in nekdo drugi delavec, ki gara za gospodarja. V ekonomskem razvoju družbe delujejo razne sile in elementi različnih nazorov. Dr. Ryan na primer je danes še mnenja, da se bo dalo vse pravično urediti ne da bi bilo treba odpraviti gospodarje, to je razred, ki poseduje naravna bogastva, proizvodna in distributivna sredstva. Saj so tega mnenja tudi premnogi voditelji unij, zakaj ga torej ne imeli katoliški duhovniki in lajiki ter duhovniki drugih krščanskih ver.

Ampak vendar ostane resnica: dokler je tukaj sistem profita, bom jaz obratoval industrijo radi profita. In tega dobim, če izkoriščam de-

lavce in odjemalce. Če pa je eden izkoriščenec in drugi izkoriščan, tedaj med njima ne more vladati enakost interesov. Interesi izkoriščanih in interesi izkoriščevalcev so si nasprotni, in ni jih mogoče vsoglasiti v enotne interese. Ker vemo, da je to nemogoče, nam ne preostaja drugega, kakor delati naprej, da se vzrok v križajoče interese odpravi. Vzrok je pravi Socialistična ekonomska uredba bo odpravila temeljni vzrok in z njim druge vzroke za razredni boj. Bogastva bodo last družbe in vsi bodo imeli enake priložnosti do dela in uživanja dobrim življenja. To je edina rešitev, edini izhod iz razrednega boja.

Prosperiteta ameriških farmerjev.

Dohodki povprečne farmske družine v Zed. državah v letu 1922 so znašali \$917 v donarju in \$294 v poljskih pridelkih, porabljeni v družini. Tako pravi statistika agrikulturnega oddelka zvezne vlade. Skupni dohodki povprečne farmske družine v prošlem letu so bili torej \$1211 in približno toliko zasluži povprečni ameriški delavec, vposljen v industriji.

Ali so interesi farmerja in delavca enaki!

So, toda večina farmerjev se tega ne zaveda, kakor se delavstvo v splošnem ne zaveda v polni meri svojih interesov.

Statistika pravi, da so dohodki povprečnega farmerja v letu 1922 bili \$1,211, toda ravno to da misliti. V deželi je vendar nekaj farmerjev, katerih dohodki so precej večji, torej morajo biti na stotisoče takih, katerih dohodki ne znašajo niti gori imenovane vsote. 2,700,000 farmerjev je imelo v zadnjem letu manj ko \$500 dohodkov vsaki, in to da misliti!

Na podlagi prej omenjene statistike, so znašali dohodki ameriških farmerjev v preteklem letu kakor sledi:

Dohodki	štev. farmerjev
Izgubo napravilo	937,500
\$ 0 do 499	1,805,000
500 do 999	1,473,000
1,000 do 1,499	923,000
1,500 do 1,999	501,000
2,000 do 2,499	270,500
2,500 do 2,999	162,000
3,000 do 4,999	252,000
5,000 in več	114,700

Nad 14½% farmerjev je napravilo izgubo in 42½% farmerjev je imelo povprečno manj dohodkov kot \$500 za vse leto.

Kljub temu kupujejo ameriški farmerji več poljedelskih strojev kakor kedaj poprej, pridelki se periodično večajo, zemljišča izbolj-

trajajo, toda o prosperiteti farmarjev ni ne duha ne sluha.

Ogromne množine pridelkov se vsako leto uniči, ker farmarji ne morejo dobiti zanje niti veliko, kolikor so znašali produkcijski stroški. Največ jim vzamejo prevozni stroški, ki so v mnogih slučajih še enkrat in dvakrat, tudi večkrat višji, kakor dobe za produkte. Potemtakem delajo farmarji za železnice in prekupčevalce.

700.000 farmarjev je zadnje leto pustilo farmarje in si pričeli služiti kruh kot industrijalni delavci. Krasna slika!

Ali je izhod iz te situacije? Je! V Zed. državah, niti v ostalem svetu ni preveč živil. Celo primanjkuje jih, v nekaterih deželah trpi ljudstvo naravnost pomanjkanje. Ampak pustimo v tem slučaju ostali svet na stran. Ameriški delavci lahko sami pokupijo veliko večino poljskih pridelkov ameriških farmarjev. Ne lahko, ker nimajo dovolj sredstev. Ampak, če bi bili pridelki cenejši, bi jih za isti denar lahko več kupili. Toda to še ne reši farmarja.

Kmetovalci v Ameriki so se pričeli zanimati za združništvo — in za politiko. To je znamenje, da prihaja prebujenje tudi mednje. Z združništvom bi se otresli odvisnosti od prekupčevalcev. Zdržne tovarne za konzerviranje živil, združni žitni mlini, združne mlekarne in direktno prodajanje živil ljudstvu brez posredovanja prekupcev, to bi omogočilo, da bi se živila prodajala cenejše, kljub temu bi farmar dobil več za svoje produkte, ker bi se odpravili profiti, ki jih danes pograbiijo žitni in drugi spekulant, ki trgujejo z živili. To je ena važna stvar. Druga važna stvar je, da se farmarji zedinijo z zavednim delavstvom v boju za podružabljenje transportnih sredstev.

Interesi farmarjev in delavcev so v bistvu enaki, samo spoznati morajo to resnico. Kadar tojame farmar delavce, tedaj se njegovi interesi in interesi pri njemu vposljenih delavcev križajo. Ampak interesi industrialnega delavstva in farmarjev so enaki v tem, da so oboji izkoriščani od istega razreda in da se ga s pomočjo drug drugega lahko odkrižajo in kooperirajo med seboj v prid obojih. Potem bi za farmarje lakor za industrialno delavstvo nastopile boljše razmere in koristi bi bilo v veliki meri deležno tudi delavstvo na kmetijah.

Doba združništva, dozorevanje ljudstva za socializem, uvajanje novih ekonomskih metod, baziranih na socialističnih načelih, vse to vodi do take kooperacije. Ekonomski razvoj zahteva časa. Glavno je, da se kolo gospodarstvenega razvoja vrti proti točki socializma, in delavec kakor farmarjem je treba to vedno tolmučiti, da bodo pomagali to kolo vrteti hitrejše.

Kritik je lahko vsakdo; kritika je lahko konstruktivna in je lahko razdiralna; vprašanje je, kdo kritični in zakaj.

Konferenca angleške delavske stranke.

Vstop komunistom ponovno zabranjen.

Konvencija angleške delavske stranke se je vršila v Londonu v tednu od dne 25. junija. Navzočih je bilo nad tisoč delegatov.

Angleška delavska stranka je druga najmočnejša stranka v Angliji po številu oddanih glasov pri zadnjih volitvah v parlament in v parlamentu je druga najjačja skupina. Pri dopolnilnih volitvah zadnje mesece si je zopet priborila nekaj sedežev in na vidiku je čas, ko bo ta stranka prevzela vlado Velike Britanije.

Angleško delavsko stranko notranji boji in razkoli niso tako zadeli kakor ameriško soc. stranko in mnoge stranke po evropskih deželah, n. pr. v Franciji in Italiji. Komunistična stranka obstoji tudi v Angliji, ki je v začetku pričela z enako taktiko razdiranja in napadanja drugih delavskih struj kakor vse druge komunistične skupine. Ampak angleško delavstvo je ostalo v svoji federativni stranki in pustilo komuniste ob strani. Slednji so potem skušali postati del angleške Labour Party in vprašali za pridruženje. Velikanska večina je odklonila njihovo aplikacijo. To se je zgodilo drugič in zopet na zadnji konferenci. Komunisti so ponovno poslali aplikacijo za pridruženje. Na konvenciji so bile tri struje. Ena, ki je predlagala, naj se komunistično stranko brezpogojno sprejme v delavsko stranko; ta je bila komunistična; druga, ki je predlagala sprejem komunistov pod pogojem, da se odrečejo destruktivne taktike v delavskem gibanju in priznajo pravila delavske stranke; tretja, ki je bila proti sprejemu. V poštev sta prišli pri glasovanju le zadnje dve struji. Oddanih je bilo 3.085.000 glasov da se komunistične stranke ne sprejme in 366.000 glasov je bilo oddanih za sprejem. Vsak delegat je imel toliko glasov kolikor je članov v organizaciji, ki ga je poslala. Za komuniste torej ni izgleda, da bi mogli še tako kmalo postati del federativne delavske stranke v Angliji. Angleško politično in strokovno organizirano delavstvo je pridruženo reorganizirani Socialistični delavski internacionali, ki je zborovala v Hamburgu meseca maja t. l.

Sidney Webb, član parlamenta, je otvoril konferenco angleškega delavstva. V svojem govoru je bičal evropske vlade in versaillsko pogodbo, ki je povzročila ekonomski in politični kaos v času, ko bi se imelo pričeti z rekonstrukcijo razrahljane ekonomske strukture.

Konvencija je obsodila imperialistične spletke vseh dežel, izrekla se je proti oboroževanju in sklenila delovati skupno z ostalim medna-

rodnim delavstvom v prizadevanjih preprečiti imperialistom in militaristom pognati svet v novo klanje.

Nekateri delegatje so kritizirali tiste poslance delavske stranke, ki so se odzvali vabilu na obed k Lady Astor-jevi. Na razpravi je bila resolucija, ki določa stališče delavske stranke napram angleški dinastiji. Resolucija je bila po razpravi odložena. George Lansbury, član parlamenta in strankine eksekutive, je dejal v debati, da mu je eksekutiva naložila, naj govori proti resoluciji kakor je predložena. Dejal je, da je tudi on mislil, da je dinastija in plemstvo vzrok bede med ljudstvom, ampak je pozneje prišel do spoznanja, da povzročča pomankanje in bedo med ljudskimi množicami kapitalistični sistem. Kar se tiče dvorne gospode, je zmese na iz iste ilovice kakor mi. Kadar bomo izvedli socialno revolucijo, je dejal Lansbury, ste lahko gotovi, kaj boste napravili s kraljem, kraljico, predsednikom ali komuržebodi.

Nič več sreče kakor komunisti v Angliji nimajo francoski komunisti. Francosko strokovno organizirano delavstvo se je v razporih razdvojilo. En del se je ločil od francoske delavske federacije, organiziral svoje federacijo in pristopil k moskovski internacionali strokovnih unij. Boj je bil ljut in posledica tega boja je — da dela francoska buržvazija kar se ji zljubi. Komunisti propagirajo sedaj enotno fronto, toda večina jim ne verjame, niti ne mara priznati dualnega unionizma. Komunistične unije se morajo najprvo vrniti nazaj v prvotne unije. To je edina možna enotna fronta, odgovarja Confédération Du Travail. Ako se stvari s komunističnimi unijami zvezo, s tem priznamo, da so storili prav, ko so razdvojili vrste francoskega delavstva in s tem enotno fronto, je dejal Georges Dumoulin. S tem bi priznali, da ima vsakdo pravico ustanoviti svojo unijo kakor hitro se ne strinja z večino, potem pa bi hotel "enotno" fronto.

Odbor francoske delavske konfederacije je izdal na delavstvo apel, naj gre v boj proti francoski reakciji in kapitalizmu, ki izrablja oslabilenost francoskega delavskega gibanja in jemlje delavstvu pridobitve, ki si jih je priborilo do razporov. Osemurni delavnik je v nevarnosti, v nekaterih obratih je že odpravljen s pomočjo vlade, plače se nižajo. Odbor izjavlja, da je za enotno fronto, toda komunistom je enotna fronta le fraza za nadaljno razdvajanje, kajti njim ni za sodelovanje z drugim delavstvom, pač pa hočejo borbo za pridobitev diktatorske kontrole nad vsem proletariatom. To je bil in je njih cilj, samo taktiko menjajo. Odcepljene unije vabi odbor nazaj v konfederacijo, kajti razdvojenost ne bo v stanju braniti niti tega kar je pridobilo, še manj pa bo v stanju dobiti nove pridobitve.

Zelo star način poveljevanja.

Predsednik Harding prireja shode, oziroma drugi mu jih prirejajo, na katerih pripoveduje farmarjem in sploh vsem ki ga hodijo gledat kaj je vse dobrega storil zanje, od kar ga je pri vidnost (seveda božja) postavila na predsedniško mesto. Farmarjem našteva, da je vlada storila zanje to in to in še več bo storila v bodoče.

Senator D. U. Fletcher iz Floride se jezi na Hardingom radi te samohvale in pojasnuje farmarjem, da je vse, kar se je doseglo njim v prid, delo "farmarskega bloka" v kongresu, ne pa Hardinga, ki je nasproten interesom farmarjev. Skupina poslancev in senatorjev, znana pod imenom "farmarski blok", je morala izvajati vse zakone in naredbe v prid farmarjem s težkimi boji proti plutokraciji. Kako si mora Harding lastiti zasluge za pridobitve farmarjem, ako jih nima? vprašuje Fletcher.

Čisto lahko. Fletcher naj pogleda v ameriške šolske knjige, pa bo videl, da se poveščuje v njih velike Amerikance in se jih slavi za zaslužna dela, katerih niso nikdar storili. Čista naj staro zgodovino, pa bo videl, da se slavijo samo kneze, vladarje, papeže, vojskovodje in podobne tirane, nikdar pa ne tistih ljudi, ki imajo resnične zasluge za napredek. Resnično zaslužne može so metali na grmade, jih mučili na natezalnicah, oblivali z vrelin oljem, jih obglavljali in metali v ječe.

Tlako v bivši Avstriji je odpravil cesar. Tako so nam pripovedovali. Niso pa povedali otrokom, da je moralo poginiti na tisoče kmetov v bojih za odpravo tlake. To ljudje, ki znajo nekoliko misliti, izvedo šele pozneje v življenju. Dobri cesar je dal ljudstvu volilno pravico. Dal jo je — ker jo je moral. Ampak besede "moral" izpuste iz šolskih beril. Vsi vladarji so dobri in blagi, vladarice so matere ljudstev, če prime kak cesar za plug, joj, kako je s tem počastil kmete, ako da kak cesarski paglavce vojaku mal dar — kako je blag in dober tak otrok!

Ruski carji so bili nepopisno dobri in blagi. Tako so pripovedovali duhovniki in na tisoče in stotisoče drugih. Ljudje so večinoma verjeli. Če ne bi, bi se carizma preje otesli; tako pa je morala pravzaprav šele vojna odpihniti, ker je bil od same dobrote že ves mehak in trohnet.

Ljudje hočejo bogove, lesene, kamenite in žive. Dokler jim bodo potrebni, ne bodo nikoli hitro naprej. Šele, ko bo človekov razum toliko razvit, da ne bo rabil ne takih ne takih bogov, ne slavjenih voditeljev, ne vladarjev in gospodarjev, bomo imeli resnično civilizacijo. Ta še ni blizu.

LEONID ANDREJEV:

TEMA.

Poslovenil Jos. Vidmar.

(Nadaljevanje.)

Gledal jo je in molčal. Popolnoma blazna vid tega ponosnega molčanja se je ženska sprožila, izgubila razsodnost kot pred gluho kamenito steno, ga zgrabila za rame in ga s silo potisnila na posteljo. Sklonila se mu je blizu, prav blizu k obrazu, prav k očem:

— No? Kaj molčiš? Kaj vendar delaš z menoj, podlež, ti podlež ti. Roko mi poljubi! Bah! se pride sem! Svojo lepoto razkazovat! Kaj vendar delaš z menoj, Bog pomagaj!

Tresla ga je za pleča, in njeni tenki prsti so se sami od sebe krčili in razklepali, kakor pri mački, in praskali njegovo telo skozi srajco.

— Žensk nisi poznal podlež, kaj? In to se upaš govoriti meni, ki me vsi moški . . . vsi . . . Kje imaš vendar vest, kaj vendar delaš z menoj? Živ se ne vdam, da! Vidiš, jaz sem pa mrtva — razumeš, podlež, mrtva sem. In zdaj ti opljujem tvoj obraz . . . Na . . . živi! Na, podlež, na! Sedaj pa pojdi!

Z jezo, ki je ni mogel več premagovati, jo je vrgel od sebe, da je s hrbtom udarila ob zid. Očividno je že slabo razsojal, kajti s sledečo prav tako hitro in odločno gesto je potegnil iz žepa revolver — kot da so se nasmehnili nekakršna črna, brezzoba, udrta usta. Toda dekletu ni videlo ne njegovega opljuvanega, mokrega, v besni jezi spačenega obraza, ne črnega revolvevra. Z dlanmi si je bila zakrila oči, kot bi jih hotela vtisniti prav v globočino lobanje stopila s hitrimi, dolgimi koraki k postelji, se vrgla na obraz in brezglasno zaihtela.

Že zopet se je zgodilo nekaj, česar ni pričakoval: sledila je brezmiselnost, grdobija, iz vsega tega je lezel divji, pijani histerični kaos s svojim povaljanim gobcem. Skomignil je z rameni, spravil nepotrební revolver in začel hoditi po sobi. Dekle je jokalo. Hodil je še in še — dekle je jokalo. Ustavil se je nad njo z rokami v žepu in jo začel ogledovati. Ženska je ležala na obrazu in je brezumno ihtela v obupni, neznanosti muki, kot more človek ihteti samo nad izgubljenim življenjem; nad nečem, kar je več kot življenje in je izgubljeno za vselej. Ostri goli lopatici sta se skoro stikali, kot da ji od spodaj pod prsi polagajo ogenj, žareče ogelje; nato pa sta se zopet počasi razmikali, kot da vsa ona nekam odhaja in stiska na prsi svoje žalost in svoje gorje. Muzika pa je zopet začela, to pot mazurko, in bilo je slišati, kako nekdo žvenklja z ostrogami. Najbrž so prišli oficirji.

Takih solz še ni videl; postalo mu je težko. Potegnil je bogve zakaj roke iz žepa in tiho dejal:

— Ljuba!

Jok.

— Ljuba, zakaj jočeš, Ljuba?

Odgovorila je nekaj, toda tako tiho, da je ni razumel. Sédel je poleg nje na posteljo, sklonil ostriženo, veliko glavo in ji položil roko na ramo in roka je z brezumnim drgetom odgovorila na drget teh ubogih, golih ženskih ram.

— Ne slišim, kaj praviš . . . Ljuba!

In daleko, zamolklo s solzami zalito:

— Ne odhajaj še sedaj . . . Tam . . . so prišli oficirji. Lahko . . . te . . . O, Jezus, kaj je to vendar!

Hitro je sedla na posteljo, plosknila z rokami, zamrla in se nepremično zastrmela v prostranstvo z grozo v širokoodprtih očeh. Strašen pogled je bil to in trajal je en sam trenutek. In zopet je dekletu ležalo na obrazu in plakalo. Tam pa so ritmično zvenele ostroge in pijanist, ki je bil očividno razburjen ali pa prestrašen, je ambicijozno bil takt hitre mazurke.

— Izpij malo vode, Ljubočka! . . . No, izpij, izpij. Prosim — je šepetal sklonjen.

Toda uho je bilo pokrito z lasmi in ker se je bal, da ga ne sliši, je previdno razgrnil te črne, lahko vijoče se od zavijanja sežgane lase in odkril majhen, rdeč, razpaljen uhelj.

— Pij, prosim, prosim te!

— Ne, ne maram. Ni treba. Tudi tako preide.

Res se je pomirjevala, Ihtenje je pojenjavalo — prvi, drugi zamolkli, zategnjeni zdihljaj in rame so prestale drhteti in so se nepremično in globoko zamišljeno ustavile. In on jo je rahlo božal od vratu proti čipkam na srajci in zopet od vratu proti čipkam.

— Ali ti je bolje, Ljuba? . . . Ljubočka?

Ni odgovorila, vzdihnila je zategnjeno, se okrenila in se hitro in kratko ozrla vanj. Potem je spustila noge na tla in sedla poleg njega, ga še enkrat pogledala in mu s koncem svojih las otrla obraz, oči. Vzdihnila je še enkrat in mu z mehko, preprosto kretnjo položila glavo na ramo, on pa jo je prav tako preprosto objel in rahlo pritegnil k sebi. S prsti se je dotikal njene gole rame in to ga sedaj ni motilo; in tako sta dolgo sedela in molčala; in nepremično so gledale predse njune potemnele, v tem kratkem času vpadle oči. Vzdihovala sta.

Naenkrat so zazveneli na hodniku glasovi, koraki; zažvenketale so ostroge mehko in delikatno, kot je to navadno samo pri mladih oficirjih, in vse to se je približalo — in se ustavilo pred njihovimi vratmi. On je hitro vstal — nekdo pa je že trkal na vrata, v početku s prsti, potem s pestjo in neki ženski glas je zamolklo kriknil:

— Ljuba, odpri!

IV.

Gledal je nanjo in čakal.

— Daj mi robec! — mu je dejala, ne da bi

ga pogledala. Nato si je krepko obrisala obraz, se glasno vseknila, mu vrgla robec na kolena in stopila k vratom. On je gledal in čakal. Med potjo je ugasnila električno in naenkrat je postalo tako temno, da je zaslišal svoje dihanje, ki je postalo nekoliko napornejše. Brez vsake misli je sedel na posteljo, ki je tiho zaškripala.

—No, kaj je? Kaj hočete? — je vprašala Ljuba skozi vrata, ne da bi jih odprla. In njen glas je bil nekoliko nejevoljen, toda miren.

Mahoma je zazvenelo drug preko drugega nekoliko ženskih glasov, ki so prav tako naenkrat utihnili. Nekako čudno spoštljiv moški glas jo je jel prositi.

— Ne, ne pridem.

Zopet so zazveneli glasovi in zopet je zagovoril in jih prerezal, kakor škarje prerežejo odvitno svileni nit, prepričevalen, mlad, moški glas, za katerim si slutil bele, krepke zobe in brke; rezko so zažvenketale ostroge, kakor da se ji oni za vratmi klanja. In čudno: Ljuba se je zasmejala.

— Ne, ne, ne pridem. — Da, dobro, prav dobro. — No, pa če mi je tudi Ljuba ime, pa vseeno ne pridem.

Še enkrat trkanje, smeh kletvina, žvenket ostrog in vse se je oddaljilo od vrat in ugasnilo nekje na koncu hodnika. Ljuba je v temi z roko zatipala njegovo koleno in sedla poleg njega, toda glave mu ni več položila na ramo. In kratko je pojasnila:

— Oficirji prirejajo ples. Vse vabijo. Plesali bodo kotiljon.

— Ljuba — je laskavo poprosil: — zažgi, prosim, luč! Ne jezi se!

Molče je vstala in zavrtela zažigalo. In že ni več sedla poleg njega, temveč kakor prej na stol, nasproti postelje. In obraz je imela namršen, neprijazen, toda vljuden — kakor gospa, ki mora čakati, da odide neprijeten, dolgoτραjen poset.

— Vi se ne jezite name, Ljuba?

— Ne, zakaj neki?

— Začudil sem se prejle, kako ste se veselo smejali. Kako morete to?

Ne da bi ga pogledala, se je nasmehnila.

— Veselo je, pa se smejem. Vi pa sedaj še ne smete odtod. Počakati morate, da se razidejo oficirji. Saj bodo kmalu.

— Dobro, počakam. Hvala vam, Ljuba!

Zopet se je nasmehnila.

— Zakaj neki? Kako ste vljudni.

— Ali vam to ni všeč?

— Ne posebno. Iz kakšne rodbine ste?

— Oče je doktor, vojaški zdravnik. Stari oče je bil kmet. Staroobredci smo.

Ljuba ga je pogledala z nekim zanimanjem.

— A tako! Pa nimate križca na vratu.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovina socializma v Srbiji.

Spisal Fran Erjavec.

(Nadaljevanje.)

Ko se je kmalu nato vrnil zopet v Belgrad je naznanil tamošnji socialistični skupini odvetnik Jovan Alavantić, da hoče izdajati v Šabcu demokratični in socialistični list, ter prosil, da mu pošljejo primerne urednika. Izbrali so D. Cenića, ki pride takoj v Šabac. Komaj pobije tam par dni, čakajoč ureditve tiskarne, pa že zopet primejo skupno z Alavantićem in je naročilo iz Belgrada obsodijo s pomočjo lažnivih prič na petletno ječo, češ, da je pripravil prevrat. Tako je predsedel od l. 1875.—1880. vkovan v težke verige, v belgrajski citadeli in si nakopal jetiko, kateri je dne 8. februarja l. 1888. tudi podlegel.

Pa tudi v zaporih Cenić ni miroval. Neustano je bil v konfliktih z jetniško upravo ter končno dosegel za obsojence boljšo hrano, večjo čistočo in dovoljenje, da so se smeli pečati z različnimi rokodelstvi. Poleg tega je razvil tudi živahno propagandno delo ter oznanjal obliko znanim zločincem nove nauke ter s tem množno in politično globoko vplival nanje.

Prišedši na svobodo, ni počival niti trenutek. Takoj (l. 1881.) oživi zopet nekdanjega "Radnika" in poskuša po vsej deželi s snovenjem delavskih organizacij, ki naj bi bile zanjdek poznejše socialistične stranke. Ko je tako dve leti neumorno zbiral po mestih proletariatski element za socialistično stranko, ki je bil pa le zelo maloštevilen, razširjal socialistične nauke med dijaštvom in bil v neprestani borbi z rodkalci, ki so skušali povsod ovirati njegovo delo. Je uvidel, da ne pride na ta način v deželi brez vsakega industrijskega proletarijata še dolgo do svojega cilja. L. 1883. se odpravi zato s prijateljem Androm Brankovićem v središče delavskega ljudstva, na kmete. V Ostružnici, selu na Belgradu, je zasnoval kmetijski tednik "Istina" ter neutrudljivo oznanjal socialistične nauke kmetiškemu ljudstvu. Sledovi tega Cenićevega dela potem še dolgo let niso izginili iz tamkajšnjega ljudstva.

Ti uspehi so bili pa za nemirnega Cenića, ki je želel gibanja mas in stranke, nezadostni, zato se je glede na ostro reakcijo, ki je zavladala koncem l. 1883., vrnil nazaj v Belgrad in ostaval l. 1885. tam list "Čas", ki ga je pa kmalu zatrla srbsko-bolgarska vojna. Bil je že prestal boten, da bi si ustanovil nov list, zato je vstopil med sotrudnike "Novoga belgrajskega dnevnika", okrog katerega je kmalu zbral vse najboljše mlade sile in ustvaril iz njega ugledno demokratično in odločno bojovito glasilo. Baš pri tem listu, v katerega je napisal skoro vsak dan uvodnik, je pa pokazal Cenić tudi vse svoje slajne časnikarske talente. Bil je sovražnik po-

in fraze, zato je imel pa tudi vsak njegov čimek, izraz globoke vere in prepričanja, močnejši vpliv na bralce. Huda bolezen ga je tlačila na pogoste izlete na kmete in v hribe in tu je dobil zopet in zopet impulzov za obravnavanje novih aktualnih vprašanj, o kakršnih večina meščanskih časnikarjev ni niti sanjala. Samostojni delci je napisal samo dve, namreč "Ispod zemlje in moja tamnavanja" ter polemično brošuro "Bogoslav i doktor".

Pri vsem tem obsežnem časnikarskem delovanju pa vključil svoji bolezni tudi ni pozabil na svoj glavni cilj, namreč da zasnuje in organizira v Srbiji smotreno socialistično gibanje. Zbiral je okrog sebe posameznike in nadaljeval Markovićevo delo. Posebno skrb je obračal "liberemu delavskemu društvu" zasnovanemu po Lassellejevem zgledu, ki naj bi bilo središče in hrbtnica vsega socialističnega gibanja v Srbiji, poleg tega je pa tudi pridno sodeloval pri "Društvu tipografskih delavcev" in "Društvu tiskarskih delavcev." Neumorno je dalje sodeloval pri snovanju organizacij po notranjosti države (v Rači, Smederevu, Valjevu i. dr.) ter nadaljeval Markovićevo delo na združnem polju. V tem pogledu je zasnoval "Zadrugo štamparskih radnika" in še nekatere druge, le žal, da se večina njih ni obdržala.

Razmerje srbskih socialistov do radikalne stranke se je v tej dobi večkrat menjalo. Izprva sta si bili obe gibanji precej sovražni, a ko je postal politični pritisk vladajoče reakcije močnejši in je veljalo posvetiti vse sile boju proti koruptnemu in absolutističnemu režimu, sta se obe gibanji podpirali, tako da je mnogo najekstremnejših bojnikov stalno prestopalo v radikalno stranko, kjer so dobili več prilike za dejstvovanje. To je tudi vzrok, da se socialistične vrste tako dolgo niso mogle pomnožiti in so ostale pogosto omejene le na par idealistov ter peščico delavstva in dijaštva. Vsled tega seveda tudi niso mogle pomnožiti in so ostale pogosto omejene le na par idealistov ter peščico delavstva in dijaštva. Vsled tega seveda tudi niso mogle imeti skoro nobenega vpliva na razvojni dogodkov. Tako je na primer prestopil že zgodaj v radikalno stranko Dragiš Stanojevič, ki se je v mladih letih vneto udeleževal Cenićevega gibanja, zlasti s peresom.

Po Cenićevi smrti dolgo časa ni bilo nobenega, ki bi ga mogel nadomestiti ter biti kakor poprej Markovič in Cenić nekako središče in izhodišče socialističnih idej, čeprav bi bila močna in iniciativna individualnost ravno sedaj najbolj potrebna. Srbija je vedno bolj izgubljala svoj patriarhalni značaj. V rokah naraščajočih denarnih zavodov (l. 1885. jih je bilo 19. a l. 1900. že 83) in posameznikov so se začeli zbirati večji kapitali ter snovati vedno več industrijskih podjetij (l. 1893. jih je bilo 141, a l. 1900. že preko 200), zgradile so se prve železnice (l. 1890

jih je bilo že 540 km), prebivalstvo se je pomnožilo (l. 1834. je prišlo na 1 km 17:9 prebivalcev, a l. 1884. že 39.4 in l. 1900. celo 51.6), istotako tudi mestno (l. 1834. ga je bilo 41.347, a l. 1900. že 351.015. Odstotek kmetiškega prebivalstva je padel (l. 1900. le še 87.33%, a oni podjetnikov (trgovcev in obrtnikov) in delavcev naraščal (l. 1893. je bilo že 352.549 samostojnih podjetnikov ter 58.263 delavcev). Izvozna in uvozna trgovina sta se polagoma razvili ter uničili ogromno število strokovno preslabo kvalificiranih in gospodarsko prešibkih starih obrtnikov. Na drugi strani se je obrt hitro moderniziral (l. 1866. je bilo še 75 raznih vrst obrtnikov, a l. 1895. že 119) in so se pojavili tudi v Srbiji prvi delavci-proletarci v zapadnem pomenu te besede.

Ta razvoj je vzbudil tako med obrtniki, kakor tudi med delavci živahno zanimanje za organizacijo. Osnovala se je (l. 1887) "Obrtniška zveza" (Zanatlijsko Udruženje), kateri se je pridružilo tudi mnogo delavcev in ustanovil list "Srpski Zanatlija.", v katerem so se pogosto čuli glasovi nekakega malomeščanskega socializma, kot spomin na Markovićevo in Cenićevo setev, a vzporedno s temi tudi glasovi pravega proletarskega socializma ter prevodi iz K. Kautskega, Marxa in drugih.

V "Obrtniški zvezi" so bili delavci izpočetka v manjšini, zato so pa znali s svojo agilnostjo vtisniti zvezi mnogo svojega pečata. Že l. 1889. jim je pa uspelo dobiti v svoje roke odbor in tedaj so skušali oživiti Markovičev in Cenićev socialistični pokret ter polagoma nato (l. 1892.) preosnovati zvezo v socialistično stranko. To se jim tedaj sicer še ni posrečilo, pač so pa prekrstili društvo v "Obrtniško-delavsko zvezo" z glasilom "Obrtniška zveza", okrog katerega so se zbrali vsi tedanji socialisti. Zlasti pridno je pa sodeloval pri njem Živojin Balugdžić (sedanji poslanik v Atenah), navdušen socialist od svojih deških let, ki je najizraziteje zastopal moderni proletarski socializem in čisti marksistični pravec. Njega je zveza l. 1893. tudi delegirala na internacionalni socialistični kongres v Zuerichu.

Kakor so se pa odnošaji med delavci in mojstri vedno bolj poostrovali v delavnicah, tako so se pojavljali nasprotujoči si razredni interesi tudi v zvezi sami. Izprva so nastopala ta nesoglasja še bolj prikrito, a polagoma so se pa razvila v nepremostljiv razdor, v katerem je postalo vsako nadaljnje sodelovanje v isti organizaciji nemogoče. "Zanatlijski savez" so prekrstili (l. 1895.) v "Socialnega demokrata", ki je izhajal dve leti, nato (l. 1897.) so si pa ustanovili "Radničke novine". S tem je bil razkol dovršen in nasproti sta si stala dva organizirana razreda: delavstvo in podjetniki, med katerimi je moglo vladati le eno razmerje, namreč bojno. (Dalje prihodnjič.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Poročilo o konferenci soc. klubov J. S. Z. na Lawrence, Pa. Druga konferenca bo 2. sept. na Bridgeville.

V nedeljo 24. junija se je vršila na Lawrence, Pa., konferenca socialističnih klubov in posameznih sodrugov Jugoslovanske socialistične zveze v zapadni Pennsylvaniji. Program konference, o katerem je bilo že poročano v listih, je bil:

1.) Razprava o potih in načinih, kako reorganizirati klube JSZ. v naselbinah zapadne Pennsylvanije, kjer so že enkrat obstajali in kako ustanoviti nove v naselbinah, kjer klubov še ni bilo.

2.) Razprava o agitaciji za razširjenje našega glasila Proletarca.

3.) Razprava, kako najlože razširiti "Izobraževalno akcijo JSZ." med našimi podpornimi društvi.

Sejo je otvoril sodrug John Terčelj ob 2. popoldne. Na željo sodrugov je vodil sejo do konca. Za zapisnikarja je bil izvoljen sod. Leonard Lenassi iz Meadowlands.

Tajnik kluba št. 184, JSZ., Lawrence, Pa., razložil na kratko, kaki motivi so vodili sodruga na Lawrence za sklicanje te konference. Prečita gori omenjen program, ki ga navzoči zastopniki odobre kot podlago za diskuzijo.

Konferenca konstatira, da so zastopani štirje klubi, in sicer: Avella, Meadowlands, Sygan in Lawrence ter nekaj posameznih sodrugov od teh klubov.

Terčelj razpravlja o točkah programa in izvaja, da je treba podvzeti v naši propagandi kako večjo organizirano kampanjo. Udeleženci so v pogledu večje kampanje istega mnenja in posežejo v razpravo. Vsi so bili edini, da je napram brezbriznosti, kakršna vlada med delavstvom, treba nekaj storiti, da se med delavstvo v zapadni Pennsylvaniji zopet zanese smisel za organizacijo in za socialistično delo. Prav nič častno ni za ta okraj, da vlada v njemu taka zaspanost, posebno še, ker se sempatam kdo rad pobaha v naših časopisih kako zelo smo napredni, ne vemo pa, v čem obstoji ta toliko naglašana naprednost. Menda se o nji piše samo zato, da se nas v javnosti ne pozabi.

Sodrug Louis Britz poda poročilo o poteku IV. rednega zbora JSZ., ki se je vršil v Chicagu. Njegovo poročilo se vzame na znanje in odobri. Sod. Lawrence Kavčič iz Sygana je istotako podal poročilo o zveznem zboru, katerega je vzela konferenca na znanje in odobrila.

V razpravi, kaka pota bi bilo treba zavzeti pri agitaciji za našo stvar, priporoča sod. Kavčič, naj konferenca izvoli dva sodruga, katerim se da delegatske pravice posečati seje naših podpornih organizacij in med njihovim članstvom propagirati socialistične ideje ter vršiti agitacijo za naše akcije. Objavljala bi naše priredbe, namenjene v propagandistične svrhe, potem katerih bi se dobilo nekaj gmotnih sredstev za pokrivanje izdatkov, ki nastanejo pri teh akcijah, n. pr. da dobimo enega stalnega organizatorja, ki naj bi prišel od zunaj. Z delom bi pričel na jesen. Oba zastopnika bosta vršila svoje delo v sporazumu in s sodelovanjem

klubov tega okrožja. Udeleženci priporočajo tudi v drugih načinov in končno je bil nasvet sod. Kavča sprejet.

Konferenca apelira na delavstvo tega okrožja, da se zdrami in stopi v razredni boj pod socialistično zastavo. Organizirajte socialistične klube v čim krajšem času in zavzemite se za agitacijo pri širjenju našega glasila Proletarca. Ako želite pri tem dela sodruga od naše strani, se obrnite na klub št. 184, Lawrence, Pa. Otresimo se neaktivnosti in postanimo s tatörji pri organizatoričnem delu in v borbi proti inriščevalnemu razredu.

Koliko bo imelo naše delo uspeha in v kolikoboste odzvali našemu klicu, bo razvidno na naši konferenci, ki se bo vršila prvo nedeljo v septembru v Slov. nar. domu v Bridgeville, Pa.

Sodrug in somišljeniki, skrbite že sedaj, da boste zastopani na prihodnji konferenci. Te vrstice so va prvo vabilo, da se je udeležite. Vabimo vsa podpornadruštva, da pošljejo vsaj po dva zastopnika, da bi občuli naš klic, ki je tudi vaš, in če bomo pokazali mo no voljo za skupno delo v skupni organizaciji, ted bomo gotovo uspeli.

Lawrenška konferenca je zaključila, da se bo rdelom za program ki si ga je začrtala in osvojila, s pnehoma nadaljevalo, da se uvede v vrste takajšnje delavstva več življenja, več volje in več energije a namene in cilje razredno zavednega delavstva.

Udeležba na lawrenški konferenci ni bila sijajna. Precej boljša bi lahko bila. Toda sodrug, ki so se udeležili so pokazali voljo za delo. V čudeže ne verememo, zato nismo pričakovali od prvega sestanka b bo na mah spremenil situacijo tako kakor bi radi. De lati je treba naprej in delali bomo!

Delavci, od vas je v veliki meri odvisno, v kolikobomo in v koliko hočete napredovati. Socialističnogibanje je delavsko gibanje. Če je v enem ali drugemokrajugibanje stvar par oseb, ne more biti uspešno. Pridružite se našim vrstam in postanite aktivni opnizatorji in borci.

Prihodnje leto bodo predsedniške volitve. Imeteni političarji hočejo tretjo stranko s kakim prapnmentnim "progresivnim" kandidatom, ki bi bil vada nglasove v vrstah nezadovoljnega delavstva. Tej tretjstranki ponujajo za predsedniškega kandidata detrokskega Henrija in marljivo agitirajo zanj. Henry ni prjatelj delavskega razreda. Njegovi milijoni, ki si jih jnagrabil iz srag delavcev, to potrjujejo.

Socialistična stranka vas poziva v svoje vrste — ne z obljubami — kajti stranka kot taka vam ne more dati ničesar. Vi sami si lahko pridobite organizacijo pod njeno zastavo kar je vaše in bi moralo biti vaše. Socialistična stranka hoče razumne delavce in ne w lilce, ki bi glasovali kakor glasujejo na povelja kakš avtomobilskih agentov ali drugih kapitalističnih besov.

Ne čakajte, da bodo drugi vojevali vaše boje. Nam nasprotni interesi se bore zase in proti nam.

To je apel, to je klic lawrenške konference.

Za zastopnika konference sta do bodoče konference izvoljena sodruga John Terčelj iz Hendersaville in Lawrence Kavčič iz Sygna. Vršila bosta svoje delo v smislu, kakor je omenjeno v tem poročilu.

Sodrug, zbrani na konferenci 24. junija na Lawrence, so se zadovoljni razšli, ker so sprožili prvo točko in s tem pripomogli, da se je dala možnost pričeti našim delom v večjem obsegu in napravili načrt, po katerem bomo delali v bodoče. Kjer se dela, se tudi kaj napravi in doseže.

John Terčelj, predsednik konference; Leonard Lenasi, zapisnikar.

John Terčelj in Law. Kavčič, zastopnika.

Aktivnosti kluba v Barbertonu, O.

BARBERTON, O. — Naš klub je sklenil biti aktiven na raznih poljih socialističnega in kulturnega dela. V ta namen potrebuje aktivno članstvo. Ako hočete vršiti naloge, ki smo si jih dali, je potrebno, da se zanimamo zanje in jih pomagamo vršiti.

Prihodnja seja kluba št. 232 se vrši v nedeljo 8. julija ob 10. dopoldne v navadnih prostorih. Sodrug, odlečite se je vsi. Čim večja je udeležba, tem lažje je upravljati in ukrepati o nalogah in ciljih, za katere je klub zavzel.

Na seji kluba št. 232, ki se je vršila 10. junija, je bilo sklenjeno, da bo klub gojil po svoji moči dramatično in petje, in v ta namen so bili izvoljeni potrebni odborniki, ki imajo delati v predpripravah, da se taki odskri našega kluba ustanove. O svojem delu in dobljenih informacijah bodo podali poročilo na eni prihodnji seji kluba.

Dalje je klub zaključil, da si ustanovi knjižnico, kakor hitro bodo dopuščala finančna sredstva, v katero bo nabavil vsakovrstne knjige in jih posojal sodrugom in drugim rojakom proti mali odškodnini.

Bojaki in rojakinje v Barbertonu, iz teh zaključkov lahko razvidite, da želi klub negovati same košice naše ustanove, najsibo za posameznika ali za skupno miselnost.

K uresničenju tu omenjenih zaključkov lahko pomagale s tem, da pristopite v naš socialistični klub, da posejate klubove priredbe, kot zabave, shode, piknik in t. d.

V nedeljo 19. avgusta priredi naš klub velik shod in obenem piknik, na katerega vas že sedaj opozarjamo. Ime govornika in prostor, kjer se bo shod in piknik vršil, bo pravočasno naznanjeno.

Apeliram na druge organizacije v Barbertonu in okolici, naj ne prirejajo zabav ali kakih drugih priredb na isti dan.

Tiste, ki so obljubili pristopiti v klub in plačali pristopnino, toda niso še izpolnili pristopnih kart, vabim, da se oglasijo pri meni ali pa se udeležijo prihodnje seje, da iste izpolnijo. — ANTON PEČNIK, R. F. D. 33, Box 8 A.

Sodrugom in somišljenikom v Jenny Lindu, Arkansas.

Sodrugom in somišljenikom socialističnega kluba št. 83, JSZ., v Jenny Lindu, in okolici sporočam, da se vrši prihodnja seja v nedeljo 15. julija ob 10. dopoldne. Udeležite se seje vsi in pripeljite s seboj somišljenike, da postanejo člani kluba.

Sodrug, udeležite se te seje polnoštevilno. Od moje strani je to zadnji poziv, predno se podam z "lukamatijo". Vpoštevajte to in pridite na sejo ter se zavzemite za jačanje kluba št. 83 in splošnega socialističnega gibanja. — Tajnik.

IZVLEČEK ZAPISNIKA SEJE UPRAVNEGA ODBORA "PROLETARCA"

dne 20. junija v 923.

Ker je predsednik odbora, sod. Owen odsoten radi nujnih opravkov, otvori sejo Tajnik Alesh. Za predsednika seje izvoljen Udovich. — Navzoči so Godina, Tauchar, Udovich in Alesh, od upravnštva Pogorelec, od uredništva Zajec.

Čitajo se zapisniki sej upravnega odbora z dne 14. feb. in 18. marca, ki se z malimi popravki sprejmejo.

Poročila: Tajnik Alesh nima ničesar poročati, istotako blagajnik Godina. Urednik poroča, da je odgovoril L. D. glede ponudbe njegovega rokopisa za natis igre kakor je bil zaključek prejšnje seje. Glede brošur pravi, da izidejo, kakor hitro mu jih bo mogoče urediti in dobiti slike.

Upravnik poroča o splošnem stanju lista, o agitaciji, kontestu itd. V tekmi se je pridobilo do sedaj nad 500 naročnikov in nekateri so se priglasili seje zadnje čase; tudi večina drugih agitatorjev, ki so aktivni v tekmi, so pričeli z delom za nabiranje naročnikov precej pozneje, ko se je tekma pričela. Želja teh je, da se čas, v katerem traja kontest, podaljša, raditega priporočila, naj se čas za tekmo podaljša za nadaljne tri mesece. Nadalje poroča o delu sodruginje Frances A. Tauchar, ki se mudi na agitaciji za Proletarca po zapadnih državah, in o delu lokalnih agitatorjev. Povdarja, da bo treba nekaj ukreniti glede agitacije po vzhodnih državah.

O priporočilu za podaljšanje dobe za tekmo se obširno razpravlja in končno zaključiti, da se jo podaljša za tri mesece, to je do 25. septembra. Glede potovalnih zastopnikov po vzhodu je dan upravnštvu nalog dobiti sposobno osebo, ki bo opravljala to delo.

Zajec pravi, da bi bilo v tej kampanji za razširjenje Proletarca dobro, da mu damo boljši papir in da prinašamo v listu tudi slike. To bi seveda povečalo stroške, toda bi pripomoglo, da bi se naročniki lažje dobivali. Kar se tiče stroškov, naj bi se pričelo nabirati prostovoljne prispevke v poseben fond, iz katerega bi se pokrivali izdatki za boljši papir in za slike. Tauchar se s sugestijo strinja in jo priporoča v sprejem. Godina pravi, da nima ničesar proti načrtu. Alesh pravi, da naj se s tako kampanjo počaka, da bo končan kontest za pridobivanje naročnikov in šele potem naj se prične z akcijo, kakor jo priporoča Zajec. V tem smislu stavi predlog in ga utemeljuje. Tauchar protipredlaga, naj se prične z akcijo takoj. Alešov predlog sprejet.

Zajec poroča o rokopisih, ki so nam bili poslani od raznih pisateljev, večinoma igre. Izvaja, da jih v knjigah ne moremo izdajati, ker ni pri nas zanje dovolj velikega trga, v listu se stvar razkoplje in čitatelji težko slede igram, ki se jih priobčuje serijalno v listu, posebno če so igre prevedene iz drugih jezikov, pa si je težko zapomniti tuja imena raznih oseb. K zadevi govore vsi navzoči. Sklenjeno, da se nekatere rokopise vrne, druge obdrži. Godina priporoča, naj se sodrugom sporoči, naj rajše pošiljajo kake krajše socialne povesti, razprave in podobne stvari, mesto dolgih iger.

Upravnik pravi, da je svoječasno, ko so bile finance pri listu izredno slabe, priporočal, da se mu zniža plača \$5 na teden. Razmere pri listu so se nekoliko zboljšale in zato želi, da mu odbor dovoli staro plačo, kakršno je prejemal ob nastopu službe. Zajec pravi, da mora upravnik pokrivati še troške svoje agi-

tacije za list in pri nabiranju oglasov za majsko izdajo in koledar iz svoje plače. Tudi je šel v kako bližnjo naselbino na agitacijo, kar mu je povzročilo, ako ne drugih, vožnje stroške. Želi, da mu odbor za te stroške nakloni odškodnino. Aleš pravi, da če ima upravnik kake stroške, naj predloži račun. Predlaga, da se mu da stara plača. Istega mnenja je Godina. Pogorelec izjavlja, da na agitaciji za list in pri nabiranju oglasov okoli tvrdk ni računal na kako provizijo in jo ne zahteva, niti ne bo položil nikakega računa o svojih stroških, ker so majhni. Vse kar želi, je tisto plačo, ki jo je prejemal prej. Sklene se, da se da upravniku plačo kakor jo je prejemal prej, to je \$30 tedensko.

Zajec poroča glede zapisnika zbora, da je do maledga urejen in izide prvi ali drugi teden v juliju. Konec seje.

“Proletarec” se širi.

Proletarec je imel v 17 letih od kar izhaja že veliko grobarjev in tudi danes jih ima mnogo. Nепretrgoma so ga pokopavali, neprenehoma so mu prerokovali smrt. Želja je mati misli. Želeli so, da bi glasilo slovenskega socialističnega delavstva prenehalo, zato so govorili o pogrebu, ki ga ni bilo — in ga tudi ne bo. Proletarec je sejal seme socialistične vzgoje; bil je, je sedaj in bo borbeni organ jugoslovanskega socialističnega delavstva v Ameriki. Bil je, je sedaj in bo trn v peti vsem sovražnikom delavskih interesov. Pristaši teme ga napadajo. Hipokritični “prijatelji” delavstva ga mrze, ker jim Proletarec trga krinke raz obrazov. Ampak zavedni delavci ga hočejo in kateri še niso zavedni, hočemo mi, da postanejo zavedni.

Agitacija za Proletarca je težka, pravijo nekateri; ljudje ne marajo Proletarca, ker so nazadnjaški, zatrjujejo drugi. Seveda ga ne marajo, zato pa je socialist agitator, ako je socialist. On hoče, da ljudje postanejo razumni, da postanejo delavci zavedni in da bodo to, jih je treba vzgajati.

Kar pravijo eni, da je nemogoče, so pokazali drugi, da je mogoče. V začetku meseca junija je odpotovala sodruginja F. A. Tauchar na agitacijo v zapadne države. V teku dveh tednov agitacije je dobila nad dve sto naročnikov. Naselbine po zapadu so večinoma majhne in naši delavci v njih nič bolj in nič manj zavedni, kakor v povprečni večji ali manjši naselbini v osrednjem zapadu in na vzhodu, ako izznamemo nazadnjaški Joliet in Calumet. Večina delavcev povsod smatra, da je napredna; v čem je zapopaden ta napredek, ne ve; v listih so čitali da so napredni, pa verjamejo. V teku tako kratkega časa v takih krajih kot so po zapadu, kjer so naselbine navadno v veliki razdalji druga od druge dobiti dve sto naročnikov je uspeh! Kdo drugi bi preje z vso gotovostjo trdil, da bi jih bilo nemogoče dobiti toliko. Nemogoče pa je mogoče, ako hoče tisti, kateremu je res za napredek, delati za mogoče.

Anton Žagar iz Sheboygana bi tudi lahko dejal, da je v Sheboyganu nemogoče dobiti v nekaj tednih nad 50 naročnikov Proletarca. Ampak ni rekel da je nemogoče, pač pa se lotil agitacije in pridobil nad 50 naročnikov. Imamo druge dobre agitatorje, ki so vam znani, n. pr. Gorjup, Sprohar, Bartol, Butya, Benchina, Krebelj, Komar, Shum itd. Ako bi bil v vsaki naselbini eden, ki bi hotel, da postane nemogoče mogoče, bi imelo slovensko delavstvo list, ki bi se lahko meril z vsako delavstvo publikacijo, bodisi po obsegu kakor po vsebini. Tudi to jo mogoče.

Tekma za razširjenje “Proletarca”.

Izkaz naročnin poslanih do 30. junija v tekmah za razširjenje “Proletarca”.

	Število Celoletnih naročnikov.	Celoletni naročnin.
Soc. klub št. 1, Chicago, Ill.	101	57
Soc. klub št. 27, Cleveland, O.	76	61
Anton Žagar, Sheboygan, Wis.	76	37
J. R. Sprohar, Pursglove, W. Va.	21	20
Jernej Kokelj, Penna.	28	16
Louis Bartol, Reynoldsville, W. Va.	21	14
Soc. klub št. 47, Springfield, Ill.	17	13
Lucas Butya, Moon Run, Pa.	12	12
Louis Gorsich, Renton, Pa.	12	11
Anton Zornik, Herminie, Pa.	13	10
Andy Bertl, Harwick, Pa.	15	9
Max Martz, Buhl, Minn.	12	8
Joseph Ule, Chisholm, Minn.	10	8
Louis Krasna, Conemaugh, Pa.	13	8
W. J. Lazar, Homer City, Pa.	10	8
Joseph Korsic, Carlville, Ill.	9	8
John Ban, Pittsburgh, Pa.	7	7
Val. Laharnar, Delmont, Pa.	12	6
Frank Ravnikar, Lorain, Ohio	8	6
Anton Pečnik, Barberton, O.	5	5
Anton Mravlje, Clinton, Ind.	8	4
Frank Ludvik, Pittsburgh, Pa.	6	4
Peter Bukovec, Johnstown, Pa.	4	4
Frank Klun, Chisholm, Minn.	4	4
Joseph Sterle, Chisholm, Minn.	4	4
Jack Kotar, Warren, O.	4	2
Joseph Kocjan, Brooklyn, N. Y.	3	2
Paul Les, Spangler, Pa.	2	2
Martin Kaucich, Avella, Pa.	3	1
Paul Šubic, Stockett, Mont.	2	1
Louis Sterle, Dunlo, Pa.	1	1
Frank Modic, Glencoe, O.	1	1
Skupaj	520	404

(Klub št. 1.—Posamezni člani dobili naročnin: Chas. Pogorelec, 37—31 ½; Frances A. Tauchar, 2—22; Frank Benchina, 14—12; Mary Owen, 9—7 ½; Frank Florjancich, 4—4; F. Z. 4—3 ½; Mary Udovich, 3—2 ½; John Vogrich, 1—½.)

Klub št. 27.—John Krebelj, 31—25; Lawrence Gorjup, 26—23 ½; August Komar, 13—9 ½; Joseph Volk, 3—2; John Bradach, 2—1; Vinc. Jurman, 1—1

Klub št. 47.—Joseph Ovca, 10—8; Joseph Shum, 7—4 ½. — Opomba: Druga številka v seznamu agitatorjev znači celoletne naročnine.)

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin na “Proletarca” so poslali (izven kontesta): Frances A. Tauchar, na agitaciji v Montani. 10 Frank Mershak, La Salle, Ill. 1 Joseph Zorko, West Newton, Pa. 1 Harry Stanich, Forest City, Pa. 1 Joseph Koenig, San Francisco, Calif. 1

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM socialističnega kluba št. 233, JSZ., v RENTONU, PA., naznanjamo, da se vrše redne klubove seje vsako četrto soboto v mesecu ob 6. zvečer v prostorih klubovega tajnika.

Prihodnja seja bo v soboto 28. aprila. — LOUIS GORSIČ, organizator.

KANDIDATI ZA EKSEKUTIVO, NADZORNI ODBOR J. S. Z. ZA "PROSVETNI ODSEK J. S. Z." IN ZA NADZORNI ODBOR SLOVENSKE SEKCIJE J. S. Z.

Kakor je bilo naznanjeno v Proletarcu, se je vršila dne 29. junija t. l. konferenca čikaških klubov JSZ, na kateri so se po pravilih Jugoslovanske socialistične zveze postavili kandidati, ki gredo na glasovnico za izvolitev posebnih odborov J. S. Z.

Predlagani in sprejeli so kandidaturu za eksekutivo J. S. Z. sledeči člani in članice:

Aleš Frank,
Benchina Frank R.,
Cainkar Vincenc,
Kovach Mary,
Lotrich Donald C.,
Novak Blaž,
Olip John,
Tauchar Frank S.,
Udovich Mary,
Zajec Frank.

Izmed tu navedenih bo pet izvoljenih v eksekutivo J. S. Z. Tisti, ki dobe po vrsti največ glasov bodo ob enem prvi tajnik slovenske sekcije, drugi blagajnik slovenske sekcije, in tretji zapisnikar slovenske sekcije; ostala dva bosta odbornika.

Predlagani in sprejeli so kandidaturu za nadzorni odbor J. S. Z. sledeči člani in članice:

Aucin Mary,
Godina Philip,
Margole Frank,
Tich Angela,
Udovich Frank,
Zajec Louis.

Izmed tu navedenih bosta dva izvoljena v nadzorni odbor Jugoslovanske socialistične zveze, in sicer tista dva, ki dobita izmed vseh največ glasov. Tretjega nadzornika v J. S. Z. izvoli srpski klub št. 20 J. S. Z. v Chicagi.

Predlagani in sprejeli so kandidaturu v "Prosvetni odsek J. S. Z." sledeči člani:

Kobal Andrew,
Molek Ivan,
Olip John,
Oven Joško.

Izmed tu navedenih bodo izvoljeni trije v "Prosvetni odsek J. S. Z.", ki se konstituirajo med seboj in delajo v sporazumu eksekutive J. S. Z.

Predlagani in sprejeli so kandidaturu za nadzorni odbor slovenske sekcije sledeči člani in članice:

Kobal Andrew,
Logar Albina,
Oven Joško,
Podlipec Frank.

Izmed tu navedenih bodo izvoljeni trije v nadzorni odbor slovenske sekcije J. S. Z., ki se konstituirajo med seboj in delajo v sporazumu odbora slov. sekcije, odnosno eksekutive J. S. Z.

Individualne glasovnice za izvolitev tozadebnih odborov, dobe klubi v kratkem.

Tajništvo J. S. Z.

KONVENČNI FOND J. S. Z.

Za pokritje konvenčnih stroškov so vplačali klubi in društva v mesecu juniju 1923 kakor sledi:

Št. kluba in kraj.	Vsota.
69, Herminie, Pa. neizkazano v maju.....	\$42.13
128, Nokomis, Ill.85
224, Chicago, Ill.	5.40
27, Cleveland, Ohio.	4.40
John Ban, at large, Pa.	1.00
217, Madrid, Iowa30
47, Springfield, Ill.	1.30
191, Burgettstown, Pa.90
John Česnik at large, Pa.90
236, Terre Haute, Indiana80
1, Chicago, Ill.	6.00
45, Waukegan, Ill.80
230, Library, Pa.90
13, Sygan, Pa.	2.70
69, Herminie, Pa.	1.30
234, Harwick, Pa.	1.60
232, Barberton, Ohio	2.50
225, Avella, Pa.	1.20
114, Detroit, Mich.	3.20
228, Purglove, W. Va.	3.50
218, Luzerne, Pa.90
233, Renton, Pa.	4.45
175, Moon Run, Pa.	4.80
181, Lloydell, Pa.	1.90
41, Clinton, Indiana	2.10
22, Chisholm, Minn.	2.00
235, Sheboygan, Wis.	2.50
20, Chicago, Ill.	3.00
32, West Newton, Pa.30
184, Lawrence, Pa.	3.80

Podporna društva:

462, SNPJ, Los Angeles, California	2.50
--	------

Skupaj \$109.93

Tajništvo J. S. Z.

V fond za pokritje stroškov za tisk zapisnika zbora J. S. Z.

so prispevala podporna društva in socialistični klubi v mesecu juniju kakor sledi:

Št. društva ali kluba in kraj	Vsota.
209 SNPJ, Nokomis, Ill.	\$10.00
13 JSZ, Sygan, Pa.	3.00
L. Kauchich, Sygan, Pa.	2.00
86 SNPJ, Chicago, Ill.	5.00
50 JSZ, Virden, Ill.	5.00
232 JSZ, Barberton, Ohio	5.00
John Jereb, Barberton, O., nabral..	7.50
M. Vogrich, Barberton, O., nabral..	7.25
124 SNPJ, Forest City, Pa.,	2.00
10 JSZ, Forest City, Pa.	10.00
181 JSZ, Lloydell, Pa.60
233 JSZ, Renton, Pa.	10.00
169 SNPJ, Smithton, Pa.	4.00
Jack Kunstelj, Ely, Minn.	2.27
41 JSZ, Clinton, Indiana	15.00
184 JSZ, Lawrence, Pa.	5.00

Skupaj \$93.62

Tajništvo J. S. Z.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Danes je priobčen trimesečni rezultat tekme za dobivanje naročnikov Proletarcu. Iz objave je razvidno, da se je pridobilo v tem času 520 naročnikov. Proti koncu določenega termina smo prejeli od agitatorjev priporočilo, da naj se čas tekme podaljša vsaj za tri mesece. Pravijo, da se je s kampanjo za razširjenje "Proletarca" šele pričelo in obetajo svoje aktivnosti v tem oziru najmanj podvojiti. Upravni odbor Proletarca je na svoji seji 20. junija razpravljal o teh sugestijah in sklenil ugoditi želji kontestantov ter podaljšal tekmo do 25. septembra. Torej sodrugi, ki ste se zavzeli za uspeh kampanje, na delo! V prvih treh mesecih smo pridobili 520 naročnikov. Ako se vsi poprimemo dela v prihodnjih treh mesecih, potem smo lahko gotovi, da pritiramo število v tekmi pridobljenih naročnikov najmanj na 1000 ali pa več, kajti omejitve ni nobene, pač pa delujmo nato, da bo Proletarec zahajal v vsako slovensko hišo, da ga bo čital vsak slovenski delavec.

Od zadnje izdaje v tekmi pridobljenih naročnikov je bil od posameznikov zopet najaktivnejši Anton Žagar (Sheboygan); poslal je 11 naročnikov in ima sedaj enako število naročnikov kot agitatorji kluba štev. 27 (Cleveland.) Zelo aktiven je tudi naš novi zastopnik Fr. Ludvik iz Pittsburgha (Penna.). Zadnji teden je poslal 5 novih naročnikov. Poroča, da ne misli prenehati z agitacijo tako dolgo, dokler ne bo njegova naselbina v prvi vrsti kar se tiče Proletarčevih naročnikov. Poleg njega agitira v Pittsburghu tudi sodrug Ban, ki je tam že večletni agitator za Proletarca. Dobro se pomika naprej tudi sodr. Gorsich iz Rentona, Pa.; pa tudi sodrug Oveca iz Springfielda, (Ill.) nič ne zaostaja za drugimi; zadnji teden je pognal svojo številko za tri naročnike navzgor in pravi, da bo še naprej deloval za razširjenje Proletarca kolikor bo največ mogel. Manjše število naročnikov je poslalo še več drugih agitatorjev, ki so se udeležili tekme za razširjenje Proletarca, tako da gre stvar povsod povoljno naprej.

Sodrugi W. J. Lazar iz Homer City, Pa., piše med drugim: "Prejel sem vaše cenjeno pismo, v katerem mi sporočate, da ste podaljšali kontest za nadaljne tri mesece. Veseli me, da dobiva Proletarec vedno več naročnikov in s tem novih borcev proti kapitalizmu. Kar se tiče nagrad v kontestu, mi ni do njih, k večjemu kako dobro knjigo . . . Agitiral bom kar največ mogoče, ker si to štejem v dolžnost. Mi moramo naprej po začrtani poti do našega cilja, da se tako enkrat rešimo kapitalistične sužnosti."

"Opaziti je iz poročil v časopisju, da so delavske razmere v nekaterih krajih boljše, toda pri nas smo pa še vedno revni z delom. Premogarski baroni nam dajo le toliko posla, da se za silo preživimo. Omenim naj še, da je agitacija za socialistično stranko in našo JSZ. pri nas v polnem tiru. V juniju je pristopilo v naš klub 21 novih članov. Seveda jih je še mnogo, ki so brezbrizni in jih še vedno strašijo duhovi in praznoverje. Delavci, ako hočete sebi dobro, otresite se mračnjastva, čitajte socialistične liste in razširilo se vam bo duševno obzorje, samim sebi se boste čudili da ste tako dolgo tavalili v temi. Pristopite v naše vrste, kjer se bomo skupno borili proti skupnemu sovražniku — kapitalizmu."

Tudi sodrug Mravlja iz Clinton, Ind., pošilja dobra poročila o agitaciji za našo stvar po naselbinah v Indiani. Med drugim piše: "Sporočam vam, da naša

stvar precej dobro napreduje v tukajšnji okolici. Po kratkim sem bil sporočil da smo na Universal, in ustanovili socialistični klub s 14timi člani, a na naši klubovi seji smo pa izvolili odbor petih članov, sklenili, da gremo v nedeljo 8. julija na agitacijo bližnjo naselbino Blanford z namenom, da se tudi in organizira socialistični klub. Na isti seji smo tudi sklenili, da vsak član prispeva \$15.00 v pokritje stroškov, ki jih imela JSZ. s tiskanjem zapisnika zadnjega zborovanja. Agitacija je še precej uspešna, toda bila bi lahko še mnogo bolj, ali delavske razmere tukaj so take, da težimo komaj za hrano, kam šele da bi človek mislil kaj drugega. Kljub temu da so razmere mizerne, vendar z našo agitacijo napredujemo, kar je znano, da se tukajšnji rojaki zavedajo svoje dolžnosti naproti socialističnemu gibanju."

Priznati se mora sodrugom v Clintonu, da v njihovi delajo kar največ jim dopuščajo moči za utrujenosti socialistične misli. Zadnje čase sta se v njihovi okolici organizirala dva nova kluba in sicer v Tom Haute in Universalu. Upati je, da dosežejo uspeh tudi v Blanfordu. Naj bi bili za zgled našemu delavstvu po krajih, koder še spe spanje pravičnega ali pa ne, da pričakujejo kakega Mojzesa, da jih popelje iz kapitalistične sužnosti v socialistično družbo.

Tudi v W. Virginiji se giblje. V Morgantownu prirede 4. julija veselico in shod, na katerega so poslali upravnika Proletarca. Sodruginja Selak iz New City, W. Va., ki je pred kratkim prevzela zastopanje za Proletarca za okraj Monongalia, piše: "Trudim se kolikor je največ mogoče za razširjenje socialističnih idej in upam, da mi bo v kratkem možno poslati nekaj naročnikov Proletarcu". Naroča tudi večje število listov, ki jih bodo prodajale na veselici in shodu 4. julija.

M. S. iz Franklina, Kans., je obnovil naročnino in piše, da se mu zdi Proletarec predrag list. Že mnogokrat je bilo v tem listu objavljeno, čemu so delavski listi dražji kot kapitalistični, dasi tudi to ni v vsakih slučajih res, ampak le v nekaterih. Navedli smo že na angleških (ameriških) delavskih revij in klike je nanje naročnino ter s tem dokazali, da je Proletarec po obsegu in po vsebini cenejši od angleških revij. Delavcem bi tega ne bilo treba pojasnjevati, ampak je vendar potrebno, ker se ne poglabljajo dovolj v eksistenčni boj našega časopisja. Tolmačili smo da nas je stal do jeseni leta 1919 list za enako število izvodov skoro polovico manj kakor sedaj samo za to in papir. Če je treba plačati tiskarni nad \$60 več za en teden kakor smo plačali pred vojno in prvih par let med vojno, je treba to vsoto od nekje dobiti. Kapitalistični listi so zvišali naročnino, toda še veliko bolj so zvišali cene oglasov. In v teh delajo profit, mi pa moramo pokrивati naše izdatke z naročnino, ker oglasov nimamo mnogo. Drugo, kar primanjkuje, morajo dodati sodrugi in somišljeniki, nekaj se napravi s prodajo knjig in koledarja. Kdor misli, da je Proletarec predrag, se zelo moti. Drugi listi so proporcionalno zvišali naročnino veliko bolj kakor smo jo mi. Za primerjavo navedemo sledeče: Vzemimo za podlago dva tisač listov Proletarca na 20 straneh. Leta 1919 je računala tiskarna za 2000 izvodov \$57, sedaj računata za enako število \$110, torej skoro 100% več kakor takrat. Tudi drugi stroški so večji. Toda naročnina na Proletarcu nismo povečali za 100%.

Če hočemo biti pravični in primerjati Proletarcu najsibogledne naročnino ali pa vsebine, z drugimi podobnimi revijami, moramo priznati, da ne samo da je predrag, pač pa da je prepoceni. Navedli smo zgornje

ne ševilke, da bodo čitatelji in naročniki Proletarca lahko sami sprevideli vzroke, zakaj je bil upravni odbor primoran povišati naročnino. In koncem konca spomnimo še tole: Vedno in vedno se povdarja potreba izobrazbe, potrebo pravega socialističnega časopisa. Kapitalizem je uspešen, ker ima pod svojo konno javno mnenje in to mnenje ustvarja časopisje, ampak pomembno! Kadar bomo delavci imeli tako razvite časopisje, kot ga imajo danes kapitalisti, bodo tudi oni bolj lažji, kajti ljudstvo bo poučeno in vzgojeno, tako malo samo soditi. Zato je potrebno, da si delavci samo ustvari tako časopisje, ki je posvečeno edino njegovi izobrazbi. In kajpada, k temu mora vsak od nas doprinesiti nekoliko finančnih žrtev. Osebe, ki nam bo služilo v borbi za našo osvoboditev, namuram skovatii sami.

UPR.

Klubom J. S. Z. na znanje.

Ta teden so bile razposlane na vse dobrostoječe klube JSZ. pole za imenovanje kandidatov za tajniške funkcije, ki se vrše, kakor hitro poteče rok za imenovanje kandidatov, to je šest tednov.

Klubi naj torej takoj na svojih prvih sejah imenujejo kandidata za tajniško mesto. Vsak klub kandidira enega kandidata, katerega ime mora poslati klubovskemu tajništvu JSZ. najkasneje do 6. avgusta t. l. Na vsako listo prideta potem tista dva kandidata, ki dobi največ glasov vseh klubov največje število nominacij.

Tajništvo J. S. Z.

Zapisnik zbora J. S. Z.

V prihodnji izdaji Proletarca bo priobčen zapisnik konvencije in pravila ter načelna izjava J. S. Z.

Prečitajte ga pazno. Čitajte resolucije in sklepe ter zaključke zbora, ki določajo naše načrte in načrte za bodoče delo.

Zapisnik obravnava vprašanje Internacionalizma. Določa naše stališče do drugih delavskih organizacij. Pojasnjuje podrobne načrte za delo na političnem, industrialnem in kulturnem polju. Razpravlja o našem glasilu Proletarcu, o skupni lastnega posloplja za naše urade, o agitaciji itd.

Zapisnik konvencije Jugoslovanske socialistične zveze je ogledalo dela JSZ. v preteklosti in dela, ki ga bo vršila v bodoče. Razvideli boste iz njega, da J. S. Z. ni mrtva, da ni bila nikdar mrtva, da je bila aktivna in bo aktivna na vseh svojih delih za delavsko izobrazbo in da je bila in bo borbena organizacija jugoslovanskega proletariata v Ameriki.

LISTU V PODPORO.

BRISTOL, O.: John Petrich	\$ 1.00
WEST NEWTON, PA.: Jos. Zorko60
ROEST CITY, PA.: H. Stanich35
Skupaj	\$ 1.95
Prejšnji izkaz	234.42
Skupaj	\$236.37

Brez naslova.

Pirčev Lojze se je v eni zadnjih izdaj svojega reklamnega plakata pritoževal čez Proletarčeve "fehtarije." Saj je res nerodno. Lojze je vse bolj praktičen. On ne "fehta" in ne priobčuje izkazov. Njemu "dajejo", ker je patriot in ker je človek drugih dobrih lastnosti. Zato ima prijatelje — veliko prijateljev — med trgovci, ki mu dajejo oglase in jih plačujejo ne da bi jim prinesli kak business. Ampak Pircu pomagaj. Kak stotak se dobi tudi od demokratov, morda tudi od kakšne kompanije, pa se izhaja. Vse to dela Lojze zato, ker so delavci reveži in ne mara "fehtati" okoli njih. On vzame rajše tam, kjer kaj imajo, kar je pošteno in prav — za Lojzete.

Tony Shragel je človek, ki je za slogo, zato ni "nikjer" in povsod. On je za svobodo, in kliče: "Delavci, združite se . . . Naj živi svoboda!" Prijatelj Shragel, kako in skom naj se združijo? Ti nisi z nikomur, torej nisi združen z nikomur. Kritiziraš vse in se slikaš za revolucionarja. Si za eno samo politično stranko, kakor je Rockefeller in kakor je bil nemški kajzer. Tudi Pasić bi rad samo eno stranko. Pa jih imamo na stotine in vse so prave, če hočemo verjeti pristašem vsake stranke.

Shragel misli, da pozna socializem, komunizem, industrialni unionizem in take izme, pa uči ljudi, da se motijo tisti, ki mislijo, da pride družabna preuredba mirnim potom. Kaj naj storimo? Pojdimo na ulico in pozivajmo maso na punt. Shragel bo prišel potem mimo ječe, se smejal in rekel: Jaz sem rekel, da se ne bo s puntom ničesar opravilo. Tako govore Shragli, ker ne vedo kaj je razredni boj. Oni nočejo delati niti "mirnim potom", da bi pa šli na ulico z motiko, koso ali krampom — bog obvari! Rajše za peč!

Shragli imajo posnemovalce tudi pri šifkartaškem glasilu v New Yorku, ki sliši na ime "Glas Naroda", oficijelno "list sovenskih delavcev", neuradno pa je "glasilo Saksarjeve in Jadranske banke ter republikanske stranke", kadar kaj plača. V izdaji z dne 15. junija piše v uvodniku organ Jadranske banke:

"Kapitalistični sistem ne more več zadostiti potrebam pretežne večine narodov, in treba bi ga bilo odpraviti. Če se delavci dosti zanimajo za svoje lastne interese, če nočejo povratka trdih časov, se bodo poslužili edinega sredstva, ki se jim nudi. To sredstvo je prenehati producirati za profitarje ter pričeti producirati zase!

Kako lepo in učeno! Ampak — kedaj pa je kapitalizem zadostil potrebam pretežne večine narodov??? Po Trčkovi logiki je enkrat zadostil potrebam večine narodov, sedaj pa ne več, zato naj se ga odpravi. All-right, pa naj se ga odpravi. Shragel ga bo odpravil z motiko in krampom, kako pa Saksarjev štab? O, že vem kako boste to napravili. Drugo leto boste agitali za republikansko stranko, pa bo konec kapitalizma — kajneda?

"Delavci naj prenehajo producirati za profitarje in prično producirati zase." Tako je zapisal Mr. Potrata Besed Trček, delavstvo pa naj gara za profitarje naprej, ako noče jutri zjutraj ob 7. pričeti producirati zase. Gospod Potrata Besed Trček-Zgagovski je dal delavcem svoj prijazen nasvet. Če ga nočejo vpoštovati, kaj more on zato? Sami naj gledajo!

Tudi "Edinost" je pričela zabavljati proti kapitalistom. Čemu pa niso dali nekaj tisočakov za šolo na 22. cesti? Sedaj jih bo pa "sfiksala". Prav jim je.

Dr. H. B. se zgraža v "Edinosti" (ali kako se že imenuje tisti prepirljivi list v klosterski tiskarni na 22. cesti), nad ljubljanskim "Slovincem", ker ignorira ameriške katoliške Slovence in se z njimi včasih zelo ponorčuje. Prijetno to res ni. Ampak Slovencu ne preostaje drugega. Mar bo slavil uredniške štabe slovenskih katoliških listov v Ameriki? Mislite si gospode Klepetca, pogrebnika Nemaniča, Mike Cigareto, Dr. H. B., Kazimirja, Smolejca, Plevelnika in ministrante, ki urejujejo in lastujejo slovenska "katoliška" glasila. Uredniki ljubljanskega Slovence si mislijo to-le o vas: "Čudno, da niso že prav vsega zapasli." Kratko, toda "jedrnato" mnenje. Ampak za zvonove, križeva pota in kapelice pa le zbirajte.

Tudi brez luči najdete med našimi ljudmi take, ki "čitajo samo angleške liste" in spadajo samo k "angleškimi organizacijam" in kupujejo samo "pri Angležih". Shragel se je pobahal, da ima naročen samo en slovenski list, milvauškega pa dobiva menda zastoj. Če hočeš biti "smart", beri samo angleško in bodi član samo "angleških" organizacij in kupuj samo pri "Angležih". Ravnaj se tako, pa boš prav gotovo moder in ljudje te bodo spoštovali zato ker se — spoštujš sam. Pred vojno so znali eni Slovenci čitati samo nemško in nemški list so imeli zataknen v žep tako, da se je pol blaka daleč lahko čitalo nemški naslov. To je bil pečat modrosti takega rojaka. Na zapadu so mnogi pozabili na "avstrijsko" narodnost in so postali Nemci, Škandinavci in celo Francozi. Tudi to je pečat napredka. Čemu bi bil "Kranec" ali "Štajerc"? Zelo veliko je med nami že "kranjskih" Angležev. "Kranjsko špraho" so pozabili, ampak na nesrečo so se pozabili naučiti angleščine. Nekaterim "Angležem" morajo Kranjci tolmačiti, kadar se ne morejo z Angleži zgovoriti "po kranjsko". Napredek je res zelo čudna stvar.

Papa (bogve, kje so ga pobrali), se je v zadnji izdaji "D. S." grozno razsrdil. Zakaj ni tega, kar piše v dopisu, povedal v Waukeganu? Lahko je doma na varnem psovati poštene ljudi. Judnič mu je kravji mešetar in "Judnič", slovenski socialisti so mu petletni otroci, po razumu namreč. Ti fant ti, v kakšen dilerij si prišel. Malo manj "munšajna" in nekoliko več snage, pa ti bo odleglo. Oštarijska revolucionarnost je nevarna bolezen. — K.

TEKMA ZA PRIDOBIVANJE NAROČNIKOV PROLETARCU SE NADALJUJE.

Upravni odbor Proletarca je na svoji seji dne 20. junija zaključil, da se rok tekme za pridobivanje naročnikov Proletarcu podaljša za tri mesece. Trajala bo do 25. septembra.

Nad pet sto naročnikov smo pridobili dosedaj v tej tekmi. Do dve sto so jih pridobili agitatorji v istem času izven tekme.

Sodrug in somišljeniki, agitirajmo, da jih pridobimo v teh treh mesecih tekme še najmanj 500, skupaj tisoč! To je mogoče, ako hočete vi!

Socialistično časopisje je kri socialističnega gibanja. Pomagajte mu pridobivati nadaljnih naročnikov in s tem nove pristaše socializmu. Na delo, sodrug in somišljeniki!

KULTURNI VESTNIK.

KRES, 4. štev., ima sledečo vsebino: Tone Selkar: Pesnik in Marks. — Angelo Cerkvenik: Marš (nadaljevanje). — Joško Krošelj: Mojemu bratu — Čulkovski: Polet misli. — Arkadij Averčenko: Marni rang. — Ivan Molek: Skozi mrak. — Ernest Tim: Zgodba o fakirju in njegovi piščali (konec). — O Srce. — Zgradba atlantskega predora. — Zlato di. — Ac.: Na diskuzijo. — Občni zbor Svoboda. — Književnost. (Posamezne številke Kresa kakor tudi ves zadnji letnik se dobi pri Proletarcu. Glejte naš knjig.)

ČAS, junijska izdaja, ima sledečo vsebino: Fred Kerže: Imigrant; Amalija; Uživanje. — Strašne hake v preteklosti. — M. R.: Človek, katerega sem ubil. — C. M.: Dogodki v pragozdu. — Začetki civilizacije. — Coue in couizem. — Oko iz selenija.

Naslov revije "Čas" je: 1142 Dallas Rd., N. E. Cleveland, Ohio.

Inteligenca in telegenca.

Nihče noče priznati, da malo ve ali da ve manj kot drugi. Torej so vsi ljudje učenj. Imamo pa dvoje merilo za učenost: inteligenco in telegenco.

Čitajte danes takozvane komunistične liste v Ameriki. Če veste, kaj pomeni inteligenca, boste razumeli, kaj je telegenca. Razumni ljudje vedo, kaj je telegenca. Telegentni ljudje pa ne vedo, kaj je inteligenca, ker so preveč telegentni.

To-le stvar naj malo dalj razložijo ljudje pri "D. S.", ako niso preveč telegentni. Tudi en nasvet bi jim dal. Ako morete, se ogibajte oštarijskega načina urejevanja lista. Ali vam ni znano, da je slovensko delavstvo v Ameriki že preživelo dobo oštarijskega besopisja? Ako se nečete prehitro popolnoma diskreditirati, bodite dostojnejši v svojih kolonah. — K.

NEKRŠČANSKI NASVET.

Krščanske vere so se pričele zanimati za socialne probleme in dajejo nasvete za rešitev industrijskih sporov. Ampak one bi rade, da bi ostali gospodarji in hlapci, med katerimi naj bi vladalo prijateljstvo. To ne gre. Treba bo še konferirati in potem dati kakšen nasvet: Razred gospodarjev naj se odpravi in s tem se odpravi tudi hlapce. Ostal bo samo en razred — ljudi! Potem bo prijateljstvo med vsemi mogoče, ker bo odstranjen vzrok za spore. Krščanstvo je dobilo v družbi ljudi priliko postati krščanstvo. Sedaj so krščanski ljudje samo po imenu kristjani.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da pridobivamo novih članov. — Organizator.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 6. popoldne v dvorani društva Prostomisleci, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte k naši vrsti! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

VELIKA USTAVA.

Angeški kralj Ivan je podpisal in zapečatil Veliko Črno Svoboščin ali kakor jo kličejo Magna Charta na 19. junija 1915. Ta slavni dokument vsebuje mnogo določbe v korist ljudstva in nekatera pravila pravnice vlade, raztezajoče se na vse kraje in čase, kar je brez dvoma velikega pomena. Tako naprimer določuje člen 39., da je prepovedana arbitrarna aretacija in kazni brez postavnega zaslišanja, itd. Ta Magna Charta je varovateljica javne pravice na Angliji. In če jo primerjate s človeškim zdravjem, se ne po vsej pravici klicati Trinerjevo zdravilno grenko vino Magna Charta zdravja, ker isto varuje in drži v roki izelodec, ki je podlaga zdravju. Veliki Francoz, Charcot je rekel: "Devetdeset odstotkov vseh boleznih ima svoj izvor v črevesju." Trinerjevo zdravilno grenko vino je zdravilo, ki čisti črevesje in ga ohrani čisto. Vaš lekarnar ali trgovec z zdravili ga ima v zalogi. — Vprašajte ga tudi za druga izvrstna Trinerjeva zdravila in preparacije!

LAWRENCE, PA.

Seje socialističnega kluba št. 184, JSZ., se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne na Lawrence, Pa. — *J. Terčelj, tajnik.*

DELA VSTUVU V WAUKEGANU, North Chicagi in okolici naznanjamo, da se vrše seje socialističnega kluba št. 45, JSZ., vsako drugo nedeljo v mesecu v S. S. Domu. Udeležujte se jih točno. Na nečlane apeliramo, naj se pridružijo našemu klubu. — *Tajnik.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne. v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soci. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoaštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvaških ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvaških rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Prečitajte naš
cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

Slovenska Brivnica

Anton Košmerlj,
lastnik

1948 West 22nd Street,
CHICAGO, ILL.

Se priporoča rojakom.

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski
banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in državnim nadzorstvom in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočbe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitreje in najceneje.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	10	EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana	1
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	ZAKON BIOGENEZEJE. (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50	EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana	1
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)	ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavce)50	IOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana	1
DEMOKRATIZEM IN ZENSTVO. (Alojzija Stebi)	ZBERKA RUDARSKIH IN FUZINSKIH IZRAZOV, (J. Bezljaj)30	GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokolešstva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana	1.50
DRŽAVA PRIHODNOSTI	ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1, trdo vezana	1.50	IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperilizem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba	1.50
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabon), vezana	ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in majska izdaja letnika 1922, vsaka po10	JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čičaških klavnin	1.50
KATOLISKA CERKEV IN SOCIALIZEM	ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavce)25	KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana	1
KDO UNIČUJE PROIZVAJANJE V MALEM	ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del85	KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajha (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.50
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	II. del75	LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana	1
KRATKA SEBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Meneš)	RAZNO.		LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana	1
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pire)	AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 192050	OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani	1.50
MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA GLOVSTVA, (Fr. Drtina), broš.	AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno75	PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Demati zdravnik, vezana	1.50
O KONSUMNIH DEUSTVIH	AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1923, trdo vezan75	REPUBLIC OF PLATO, vezana	1.50
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana	CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c		RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana	1
POGLED V NOVI SVET	(Imamo jih dvojne vrste.)		ROBERTS RULES OF ORDER, vezana	1.50
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), vezana	DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številk)10	SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana	1.50
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	KRES, revija, 1. 1922, št. 9-1025	SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana	1
PROLETARIJAT	KRES, revija, 1. 1923, št. 11-1225	STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana	1
PSIHONE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida, vezana	KRES, kulturni mesečnik, 1. 1923, št. 2-325	THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba	1.50
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar)	NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DEŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV40	THE DREAM OF DEBS, (Jack London)	1
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana	O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bieiwels-Trsteniški)10	THE PROFITS OF RELIGION, Razprava o izrabljanju var za privatne interese	1.50
SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno	PROLETAREC, vezan, letnik 1919, \$5.00; vezan, letnik 1920	5.00	THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rya Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	1.50
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Osvald), broširana	PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno	5.00	100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.50
SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	PROLETAREC, letnik 1922 v platno vezan	5.00	VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana	1
SOCIJAL. KNJIŽENICA (dva snopiča)	RDECI PILOT, mesečnik prevatne mladine za duhovno revolucijo, prva in druga številka05	THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana	1.50
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	TRIJE LABODJE, ilustrirana revija25	Naročilom priložite poštni ali presni money order, ček ali gotovina. Za manjša naročila lahke poštno poštne znamke.	
SREBSKA POČETNICA, (J. T.)	ANGLEŠKE KNJIGE.		Vse knjige pošiljamo poštne preeto. Klubom in šitalnicam, pri večjih naročilih liberalen popust.	
SPRETNJA KUCHARICA, broširana, \$1.00, vezana	ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana60	Vsa naročila naslovite na:	
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Ethin Kristan)	ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane	5.00	PROLETAREC	
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50	3639 W. 26th Street,	
VARČNA KUCHARICA, (Marija Remeč), vezana	BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana	1.20	Chicago, Ill.	
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)	“DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS”. (David Karsner), vezano v platno	1.20		
	END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana60		